

Disaster Preparedness for Elders

Tokateu Ki Ha Fakatamaki Ma'ae Kau Matu'out'a

'Oku malava 'e ha fakatamaki kene uesia 'a e tokotaha taautaha 'i ha ngaahi founa kehekehe pe. Toe tokanga ange ki he ngaahi fakatu'utamaki moe ngaahi fakaevaha 'e malava ke ne uesia koe. Ngāue fakataha mo ho'o fāmili moe ngaahi kaungāme'a ki hono fa'u ha kulupu tokoni ke tokoni'i koe lolotonga 'a e fakatamaki hoko. 'Oua teke 'ilifia he kole tokoni.

Build a Personal Support Group

Fa'u ha kii kulupu tokoni fakataautaha

Ko e kulupu tokoni fakataautaha 'oku fa'u ia mei ha falukunga kakai tenau malava 'o vakai'i koe 'i ha taimi fakatu'utamaki ke fakapapau'i pe 'oku ke sai pe mo tokoni'i koe 'o ka ke ka fiema'u. 'I he kulupu ko 'eni 'oku 'iai 'a e ngaahi kaungāme'a, tokotaha 'oku mo loki fakataha, ngaahi memipa 'i ho fāmili, kainga, tokotaha tokoni kiate koe, kaungāngāue pea moe kaungāapi.

If You Need to Evacuate

Kapau 'oku fiema'u ke ke hola mei ha Fakatamaki

- Ko e fakaikiiki ki he feitu'u 'oku tu'u ai 'a e fale hufanga pea moe taimi 'e ava ai e fale 'e toki fanonganongo atu ia 'i he televisone moe letiō 'o kapau e toki fekau atu.
- Ngāue fakataha mo ho'o tauhi 'i 'api pe ko ho'o neesi 'i ha'o fiema'u tokoni ke ke hola mei ha fakatamaki.
- Fakatokanga'i ange ko e ngaahi fale hufanga' 'oku 'afu, tokolahī mo longoa'a. **'Ikai koia pe ka 'oku fiema'u ke ke 'omi fakataha mo koe 'a e kotoa 'o e ngaahi naunau na'ake tokateu ki ha fakatamaki.** Mahalo nai ko ha fakakaukau lelei ange kapau teke nofo fakataha pe mo ha'o kaungāme'a tene lava 'o tokoni'i koe lolotonga ha fakatamaki. Nofo ma'u pe 'i ho loki malu 'o kapau 'oku ke nofo mama'o mei he ngaahi feitu'u tu'ulaveangofua moe ngaahi feitu'u e malava ke tāfea 'i ha tō mai ha afaa.
- 'I 'Oahu, kapau kuo tala ke fai ha fetukutuku mei ha feitu'u 'e hoko leva 'a e ngaahi pasi 'i he loto kolo ko ha ngaahi me'alele fai fetukutuku 'o 'ave koe ki he fale hufanga ofi taha. Koe fefononga'aki lolotonga ha fakatamaki 'oku ta'etotongi pe ia pea 'e malava pe ke ta'ofi e pasi ha fa'ahinga feitu'u pe he hala. 'Oku 'ikai toe fiema'u ke ke tu'u ha feitu'u tau'anga pasi.

Additional Disaster Supplies for Elders

Ngaahi Naunau Makehe Ma'ae Kau Matu'otu'a Ki Ha Fakatamaki

- Ngaahi fo'iakau moe faito'o fakafalemahaki, lisi 'o e ngaahi fo'iakau moe faito'o 'o kau ai 'a e mālohi 'o e fo'iakau moe lisi 'o e ngaahi me'a 'oku kovi kiate kinautolu
- Ha matasio'ata ke ua 'aki 'a e taha 'oku lolotonga tui moe maka ki he me'a tokoni ki he fanongo
- Ngaahi naunau ke tokoni ki he kau vaivai
- Maka talifaki ki he ngaahi saliote vaivai, hina manava kasa
- Malu'i mo'ui moe kaati sivi mo'ui lelei (*Medicare cards*)
- Lisi 'o e kalasi moe fika (*serial numbers*) 'o e ngaahi me'angāue fakafalemahaki hange koe mīsini tokoni ki he tā 'o e mafu (*pacemakers*)
- Lisi 'o e kau toketā moe fāmili pe koe kaungāme'a 'oku totonu ke fai ki ai ha fetu'utaki 'o kapau 'e hoko ha me'a kiate koe.

DEPARTMENT OF EMERGENCY MANAGEMENT

City and County of Honolulu

Kirk Caldwell, Mayor

650 South King Street ♦ Honolulu, HI 96813

(808) 723-8960 ♦ Fax (808) 524-3439

www.oahuDEM.org email: dem@honolulu.gov

Plan and Prepared Now for the Next Disaster

Palani Mo Teuteu He Taimi Ni Ki Ha Toe Fakatamaki

Ako (Learn) - Ako keke 'ilo 'a e ngaahi fakatamaki tene ala uesia koe mo ho'o family.

Palani (Plan) - Fa'u mo faka'aonga'i ha'o palani fakafamili ki he hoko mai ha peaukula. Locate ha feitu'u 'e malava ke fai kiai ha fakatahataha pea fakapapau'i ha tokotaha mei ha toe feitu'u 'e malava ke tokoni mai.

Palani Fakafo'ituitui, Fakafāmili mo Fakaepisinisi ki ha Fakatu'utamaki (Individual, Family and Business Disaster Planning) - Koe palani ki ha fakatu'utamaki koe me'a ia 'oku kau ai e taha kotoa. Sio fakalelei ki he fakamatala ko'eni mo faka'ata'ata'i ha taimi he 'aho ni ke fai ai hano ale'a'i 'a e palani mateuteu moe fāmili, kaungame'a pea moe kaungangāue.

Develop a 7-Day Disaster Supplies Kit

Fakatahataha'i ha ngaahi me'a ke fakaai ho ngaahi fiema'u ki ha 'aho 'e 7

Koe ngaahi me'a 'eni 'oku totonu ke fakakau 'i he ngaahi me'a ke fakaai 'aki ho'o fiema'u ki he 'aho 'e 7:

- **Vai (Water)** - kalani vai 'e taha ki he tokotaha 'i he 'aho 'e taha ki he 'aho 'e fitu ki he'ene inu mo 'ene ngaahi fiema'u kehe
- **Me'akai (Food)** - Me'akai 'e tolonga mo 'ikai toe fiema'u ke haka. Me'akai manakoa fakalotofonua 'o hange koe kapapulu moe kappa sosisi Vienna
- **Me'angaahi Kai (Eating Utensils)** - Peleti, huhu moe chop sticks. 'Oua na'a ngalo ha me'a hae kapa ta'e'uhila ke fakaava 'aki e kapa
- **Letiō (Radio)** - Letiō fakamaka pe koe letiō takai nima 'oku ala ma'u ai e fakamatala 'ea mei he NOAA
- **Maama (Light)** - Maama kasa pe ko ha maama fakamaka
- **Maka fo'ou tu'utalifaki (Spare Batteries)** - Toutou vakai ma'u pe
- **Naunau ki he 'Uluaki tokoni (First-Aid Kit)** - Kumi ha naunau (First-Aid Kit) sai pea ke fakakaukau keke kau ki ha ako 'uluaki tokoni
- **Me'a if i (Whistle)** - Mahu'inga ki he faka'ilonga'aki e fiema'u tokoni. 'Oku ongo mama'o ange ia 'i he le'o 'o e tangata pea 'oku si'i ange ai 'a e ivi 'oku mole, 'i ha'ate kaikaila
- **Me'a malu'i efu 'i he'ete manava (Dust Mask)** - Tokoni ke sivi 'a e 'uli mei he 'ea
- **Me'a ngāue ke tauhi 'aki e ma'a e 'atakai moe sino (Sanitation)** - ki'i tauveli hauhau, milemila veve mo hono me'a ha'iha'i ke tauhi 'aki e mo'ui lelei e sino
- **Me'a ngāue (Tools)** - Ngaahi me'a ngāue hangē koe palaea ke tamate'i 'aki e 'uhila, vai moe ngaahi me'a pehē, moe duct tape
- **Ngaahi mape (Map)** - Mape 'o e feitu'u te nau 'iai
- **Ngaahi fale'i 'ae toketā (Prescription)** - Ngaahi fo'i'akau moe faito'o pea moe ngaahi matasio'ata
- **Me'a pēpē (Baby)** - Hu'akau pēpē moe taipa
- **Ngaahi manu pusiaki (Pets)** - Me'akai moe vai ma'ae fangamanu

Department of Emergency Management

City and County of Honolulu

Kirk Caldwell, Mayor

650 South King Street ♦ Honolulu, HI 96813 (808) 723-8960

♦ Fax (808) 524-3439

www.oahuDEM.org email: dem@honolulu.gov